BASME VIETNAMEZE

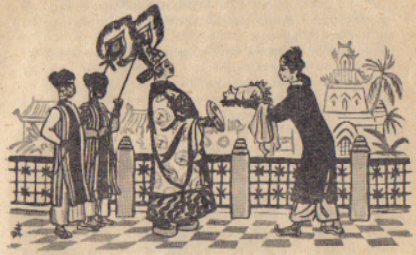

MANDARINUL-PURCEL

Ha Ku şi Van Tan erau prieteni din copilărie. Au crescut împreună, împreună au învăţat şi şi-au jurat ca la bine şi la rău să se ajute unul pe altul.

Ajungînd studenţi, au locuit în aceeaşi încăpere şi cine-i vedea se bucura de marea lor prietenie.

Şi s-a întîmplat că Ha Ku şi-a dat cel dintîi examenele şi împăratul şi l-a şi numit pe dată mandarin în provincia alăturată. Ha Ku şi-a luat ziua bună de la prietenul lui şi a plecat.

Au trecut aşa cîteva luni de zile şi studentul Van Tan şi-a pus în gînd să-i facă o vizită vestitului său prieten. Dar nu ştia că noul mandarin le poruncise slugilor să nu îngăduie nimănui să i se înfăţişeze dacă nu-i aduce daruri de preţ.

Cînd a vrut să intre Van Tan în palatul mandarinului, la poartă l-a întîmpinat o slugă dolofană. Văzînd că studentul vine fără nici un dar, a grăit sluga :

— Stăpînul își bucură ochii cu peștișorii lui de aur și-a dat poruncă să nu fie stînjenit...

În ziua următoare a venit Van Tan din nou. Văzîndu-l că iar sosește cu mîinile goale, sluga cea dolofană i-a grăit :

— Stăpînul se joacă acum cu maimuța care-i e tare dragă și a dat poruncă să nu fie stînjenit.

Dacă s-a ivit pentru a treia oară la poarta palatului, s-a mîniat sluga și i-a grăit studentului :

— Stăpînul le deschide ușa numai celor ce-i aduc daruri.

Van Tan a ascultat cuvintele slugii și a răspuns :

— Bine. Mîine voi veni cu ploconul.

A cumpărat a doua zi Van Tan din piață un purcel fript, l-a așezat pe o tavă, l-a acoperit cu o năframă de mătase și s-a îndreptat către palat.

Văzînd sluga că studentul vine cu daruri, i-a dat drumul în casa mandarinului. Mult a așteptat bietul student pînă să i se ivească prietenul ! Cînd s-a ivit Ha Ku, studentul abia dacă l-a cunoscut. Mandarinul purta veșminte lungi de mătase, cusute cu păsări și dobitoace în fel de fel de culori. Se fudulea cu tichia roșie pe care o purta pe cap, împodobită cu o bilă trandafirie de mărgean.

Mandarinul a bătut din palme și sluga cea dolofană i-a adus frunze de betel [1] pe o tavă de aur. Mandarinul a luat mai întîi de pe tavă un miez de nucă, pe care l-a scos din frunze. Atunci a luat și studentul o nucă și-a potrivit-o... în ritul porcului.

— Ce faci ? s-a mirat mandarinul.

Van Tan nu i-a răspuns, dar a făcut trei plecăciuni adînci în fața purcelului și a rostit cu glas tare, ca să-l audă slugile :

[1] Betel — plantă cu gust pipărat, în frunzele căreia se înfășoară nucile de arechier. (n. t.)

— O, purcelule, primește-mi mulțumirile ! Nici prin gînd nu-mi trecuse că ai asemenea puteri și că numai mulțumită ție mi-am putut vedea cel mai bun prieten...

Grăind așa, Van Tan s-a răsucit pe călcîie și, fără a-i arunca măcar o privire mandarinului stacojiu de rușine, a ieșit din palat.

Niciînd n-a mai încercat Van Tan să-l întîlnească pe lacomul mandarin.

Dar de-atunci toți supușii i-au zis între ei lui Ha Ku „Mandarinul-purcel".

CROITORUL ŞI CALFA

Un meşter croitor avea o calfă, un băieţaş pe nume Son. Dacă se pricepea croitorul la cusut, sau ba, nu se prea ştie, dar ce se ştie e că era zgîrcit şi hulpav. Se-ntîmpla ca meşterul şi calfa să plece la careva acasă să-i lucreze şi-ndată se şi ivea acela cu două străchini de orez fiert : una, mai mare, pentru croitor, alta, mai mică, pentru calfă. Dar nici n-apuca biata calfă să se atingă de mîncare, că-i şi trăgea croitorul strachina dinainte, zicînd către stăpînul casei :

— Son a mai mîncat azi, iar eu n-am pus nimic în gură de ieri, c-am tot lucrat.

Uite-aşa, ori de cîte ori îi se aducea cîte ceva. Umbla Son flămînd şi croitorul sătul pentru amîndoi.

Nemaiputînd îndura foamea, hotărî Son să-l înveţe minte pe stăpîn.

I s-a poruncit croitorului într-un rînd să-i coasă un veşmînt de sărbătoare chiar mandarinului. Venind ziua cînd să-i încerce haina, s-au înfăţişat croitorul şi calfa la palat. O slugă a mandarinului a dat cu ochii de ei şi le-a spus :

— Domnilor croitori, treceţi pe la bucătărie, unde vă aşteaptă nişte se [1].

Croitorul a sărit îndată :

— Son a prînzit azi, iar eu n-am mîncat de ieri, că am tot lucrat.

Şi, înfigînd acul într-o rogojină, a plecat la bucătărie.

Flămînd, Son era gata să plîngă de necaz. Şi poate că ar fi plîns chiar, dacă mandarinul n-ar fi intrat tocmai atunci.

— Unde îi-e stăpînul ? a întrebat mandarinul.

Băiatul a oftat din rărunchi şi-a răspuns :

— Sărmanul, bietul meu stăpîn mănîncă se la bucătărie !

— Şi de asta îl căinezi ?

— Oare nu ştiţi că stăpînul meu îşi pierde minţile săptămînă de săptămînă ? Şi că sfîşie atunci bucăţi-bucăţi pînza sau mătasea meşteriilor... Noroc că pot spune întotdeauna dinainte dacă stăpînul va avea sau nu o izbucnire de nebunie !

— Dar cum de-ţi dai seama ?

— Am eu semnele mele. Dacă stăpînul nu mănîncă una, ci două străchini de orez, înseamnă că boala se apropie. Dacă, după ce a mîncat, începe să umble cu mîinile pe rogojină, înseamnă că peste o clipă se-apucă să ciopîrţească pînza sau mătasea meşteriului.

[1] *Se* — mîncare naţională din orez şi zahăr. (n. t.)

— Și-l ține mult ? a întrebat cu neliniște mandarinul.

— A, nu ! Numai ce-i tragi douăzeci de bețe de bambus la călcîie, că-ndată-și vine în fire !

Grăind așa, Son a scos din rogojină, pe furiș, acul pe care croitorul îl înfipsese acolo. Și-abia îl scosese, cînd, hop ! se ivi din bucătărie și croitorul.

Se plecă frumos înaintea mandarinului și-i spuse :

— Mulțumesc, strălucite domn ! Orez mai gustos decît la domnia-voastră n-am mîncat nicăieri.

Mandarinul se trase într-o parte și-l întrebă :

— Dar cîte străchini cu orez ai mîncat ?

— Două, strălucite domn, chiar două — răspunse mulțumit croitorul.

Și, așezîndu-se pe rogojină, se-ntinse după ac. Dar, ia-l de unde nu-i ! Croitorul, care nici nu prea vedea bine, a început să caute acul, de zor, în rogojină.

— Puneți mîna pe el ! a țipat mandarinul către slugi. Apucați-l de mîini, că altminteri îmi sfîșie-n bucăți minunata mătase !

Îndată ce slugile-i îndeplinră porunca, mandarinul a vorbit către Son :

— Ei, și-acu', începe lecuirea ! Ia bățul de bambus de colo și trage-i stăpînului tău douăzeci de lovituri peste călcîiele goale !

Ce să mai vorbim de mulțumirea cu care Son i-a îndeplinit porunca !

— Dar pentru ce, pentru ce mă pedepsiți ? a întrebat croitorul.

— Pentru ca să-ți treacă boala mai degrabă — i-a răspuns mandarinul.

— Ce boală ? N-am fost bolnav niciodată !

— Cum n-ai fost bolnav ? Calfa spune că-ți pierzi mințile săptămînă de săptămînă...

Auzind una ca asta, l-a prins croitorul pe Son de guler și a răcnit :

— Cum ai cutezat să mă faci nebun, netrebnicule ?

— Oare nu-i adevărat ? a grăit Son. Judecă singur : ori de cîte ori sînt flămînd, domnia ta zici că am mîncat foarte bine. Parcă un om sănătos spune despre flămînd că-i sătul ? Vorbe d-astea nu poate rosti decît cine nu-i în toate mințile !

Din ziua aceea croitorul nu s-a mai atins de orezul lui Son.

BOGĂTANUL PĂCĂLIT

Un bogătan viclean de la țară avea o fată frumoasă. O mulțime de flăcăi buni de însurătoare și-au trimis pețitorii la casa bogătanului, dar tatăl cel neînduplecat i-a respins pe toți și-a zis :

— Am să-mi mărit fata după cel care mă va păcăli de două ori.

Numai că nimeni n-a izbutit să-l păcălească de două ori pe vicleanul bogătan.

Nu departe de casa lui locuia un biet păstor. Și, iacă, a venit păstorul la bogătan și i-a spus :

— Dacă te-oi păcăli de două ori, mi-o dai pe fie-ta de nevastă ?

A rîs bogătanul :

— Ți-o dau, sigur că ți-o dau. Numai că nimeni nu mă poate păcăli de două ori, așa că n-ai să mă păcălești nici tu.

— Și dacă te-oi păcăli, totuși ?

Bogătanului i-a sărit țandăra :

— Ia-o din loc, lăudărosule ! Hai, că sînt gata să plec la pescuit. Iacă, m-așteaptă luntrea.

Atunci i-a răspuns păstorul :

— Îngăduie-mi să merg cu tine. Am să-ți dau și ce prind eu.

— Fie, așază-te și vîslește !

S-a așezat păstorul la vîsle și-a îndreptat luntrea către un loc cu stufăriș. Știia el că lacul nu-i adînc acolo, că are pe fund pietroaie și că prin părțile acelea nu-s pești de fel.

A aruncat păstorul undița, a tras, dar de scos n-a mai putut-o scoate. „S-a agățat de o piatră" — și-a dat el seama. Dar bogătanului i-a zis :

— Tii, strașnic ! Am prins un pește atît de mare, că nici nu-l pot scoate din apă !

— Hai că-ți ajut — a grăit bogătanul cel hrăpăreț. Dar nu uita de învoială : peștele-i al meu !

Au prins amîndoi a trage, undița nici că s-a clintit.

Atunci a zis păstorul :

— Stai să dau o fugă pînă acasă, să beau o cană cu ceai. Ceaiul îmi dă putere.

A rămas bogătanul singur în luntre, cu amîndouă mîinile pe bățul undiței, și l-a așteptat pe păstor.

Iar în vremea cît a lipsit, a cumpărat păstorul un ditai pește afumat și un ardei, a pitit cumpărăturile în sîn și s-a înapoiat la bogătan. Din nou s-au apucat amîndoi să tragă, trag, trag, dar undița rămîne nemișcată.

— Nu ne-a mai rămas decît să mă arunc în apă — a zis păstorul. Și tot scot eu peștele, cu mîna.

S-a aruncat păstorul în apă, a înotat pînă-n stufăriș și s-a ascuns. Acolo a stat cît a stat, apoi iar a înotat pe sub apă și a ieșit chiar lîngă luntre.

A-ntrebat bogătanul :

— Unde-ai pierit ? Dă peștele !

— Nu te supăra c-am zăbovit atît — i-a răspuns păstorul. Am nimerit pe nepusă masă la un praznic al dragonului apelor. Tocmai își serbează cei o mie de ani.

— Și cu ce te-a ospătat dragonul ?

— Nici nu-mi pot aminti toate felurile cu care m-a cinstit. Iar, cînd am plecat, mi-a dăruit stăpînul apelor un săculeț cu mărgăritare și un pește afumat.

Auzind una ca asta, bogătanul a prins să tremure de lăcomie.

— Dă-mi repede săculețul cu mărgăritare !

I-a răspuns păstorul :

— Nu te supăra, cinstită față, dar am lăsat săculețul cu mărgăritare pe fundul apei... Ia te uită ce mai pește mi-a dat dragonul ! Am fost nevoit să-l țin cu amîndouă mîinile, să nu-l scap...

— Oi, nătărău vrednic de dispreț ! i-a strigat cu răutate bogătanul. Cum de-ai avut îndrăzneala să schimbi mărgăritarele pe un pește ?

— Nu te amări — i-a răspuns păstorul. I-am făgăduit dragonului că vii tu după mărgăritare. Zvîrle-te degrabă în unde, pînă n-apucă stăpînul apelor să-i dea altcuiva săculețul cu mărgăritare !

Nepregetînd o clipă, s-a zvîrlit bogătanul în apă și atît de zdravăn a dat cu capul de-o piatră, încît abia a putut să mai iasă. L-a tras atunci păstorul în luntre și l-a întrebat :

— Parcă te-ai lovit ? Ce nenorocire ! Noroc că am eu niște leacuri strașnice împotriva loviturilor !

Și, apucînd ardeiul roșu, păstorul i-a frecat bine-bine rana, de-a urlat bogătanul ca din gură de șarpe. La strigătele lui au prins oamenii a alerga către ei. Atunci păstorul a spus :

— A venit vremea să-ți împlinești făgăduiala.

— Ce făgăduială ? a întrebat minios bogătanul.

— Ia socotește de câte ori te-am păcălit azi ! Acu', dă-mi fata !

De răutate, s-a schimonosit fața bogătanului. Dar înapoi nu mai putea da, că-l auzise tot satul.

Așa s-a însurat păstorul cel șiret cu fata bogătanului.

LOGODNICUL PROSTĂNAC

În provincia Tai-Nguen trăia o văduvă. Și-avea un fecior cam prostănac, pre nume Viet Soi.

Odată, Viet Soi a văzut în ușa unei colibe o fată nespus de frumoasă. A venit acasă și a spus :

— Măicuță, am zărit la marginea satului o fată nespus de frumoasă. Îngăduie-mi să mă-nsor cu ea.

— Însoară-te, dacă o vrea să te ia — i-a răspuns mama.

— Dar cum să știu dacă vrea sau ba ?

— Dă-i niște betel. Dacă nu ți-l înapoiază, se cheamă că i-ai plăcut. Dacă ți-l înapoiază, caută-ți altă logodnică. Așa-i la noi obiceiul pământului.

Dimineața, cînd Viet Soi își pregătea betelul, mamă-sa i-a spus :

— Părinților fetei să le-arăți cinstea cuvenită. Nu lenevi. Fă tot ce face tatăl logodnicei, împlinește-i toate dorințele.

— Mi-oi aminti de sfaturile tale, măicuță — a făgăduit feciorul cel prostănac.

Și, iacă, a ajuns Viet Soi la coliba frumoasei. I-a dat Viet Soi betelul și fata l-a primit. S-a bucurat Viet Soi și și-a zis : „Acu' trebuie să urmez al doilea sfat al măicuței, să nu lenevesc, să fac tot ce face și tatăl fetei, să-i împlinesc toate dorințele..."

Și, dacă a văzut Viet Soi că tatăl fetei a apucat toporul și-a ieșit din colibă, îndată a sărit și el din loc, a pus mîna pe al doilea topor și-a întins-o după bătrîn.

Bătrînul a intrat în pădure și s-a oprit lîngă un palmier uscat.

Numai ce a început a da cu toporul, că Viet Soi l-a și prins de mîini și-a zis :

— Îngăduie-mi să tai eu palmierul !

— Taie-l ! a rostit mulțumit bătrînul și s-a îndreptat către un bambus.

Abia începuse să dea cu toporul, că Viet Soi l-a oprit din nou :

— Îngăduie-mi să tai eu copacul !

— Bine, dacă puterile nu te ajută să tai palmierul, taie bambusul — a grăit bătrînul și s-a îndreptat din nou către palmier.

Dar nici n-a apucat să dea o dată ca lumea în trunchiul palmierului, că Viet Soi se afla iar înaintea lui.

— Nu, nu — a zis logodnicul cel prostănac — îmi cunosc îndatoririle. Îndată am să-ți tai palmierul !

„E nebun, pe cît se pare" — a gîndit înspăimîntat bătrînul și a zis cu glas tare :

— Bine, taie palmierul și eu am să dobor bambusul...

Din nou s-a îndreptat bătrînul către bambus și din nou, cum a izbit cu toporul, cum l-a prins Viet Soi de mînă.

— Nu te osteni, că-l retez eu îndată !

„E nebun, fără doar și poate !" — s-a încredințat bătrînul și-a tulit-o către casă.

„Fă tot ce face și tatăl logodnicei" — și-a amintit Viet Soi cuvintele mamei și-a rupt-o la fugă pe urmele bătrînului.

Cînd a văzut bătrînul că Viet Soi gonește după el, de groază, s-a împiedicat de o tufă și și-a agățat pălăria într-o cracă. Dacă a ajuns în dreptul tufei, și-a scos Viet Soi pălăria cea nouă și a agățat-o și el de cracă. Fiindu-i greu să alerge cu toporul, bătrînul l-a lepădat în iarbă. Atunci și-a zvîrlit toporul în iarbă și Viet Soi.

Fugea acu' bătrînul fără a-și mai alege drumul. La un cot se-mpiedică de o buturugă și căzu în șanț. Nici nu izbutise încă să iasă, că Viet Soi se și prăbuși lîngă el. De spaimă, bătrînul a înghețat locului. Viet Soi stătea și el culcat și nu se clintea.

„Nebunul, pe cît se pare. s-a lovit de moarte ! se bucură bătrînul. S-o iau către casă degrabă, pînă nu-și vine-n fire".

Cu chiu cu vai a ieșit din șanț și s-a îndreptat spre casă. Cînd, deodată, aude că cineva îi calcă pe urme. Se uită îndărăt — Viet Soi !

Pe cît îl țineau picioarele, bătrînul a luat-o din nou la sănătoasa.

Mai mult mort decît viu, bătrînul a ajuns în sat, a dat buzna în coliba lui și-a răcnit :

— A-nnebunit Viet Soi ! Aleargă după mine cu toporul ! Vrea să mă ucidă ! Vă omoară și pe voi ! Feriți-vă de nebun !

Speriate de moarte, mama și fata s-au pitit într-un ungher întunecat. Bătrînul s-a ascuns într-un sac, în care ținuse orez.

În vremea asta a dat buzna și Viet Soi în colibă. Văzînd că tatăl fetei s-a vîrît în sac, s-a băgat peste el.

Mama și fata au țipat atunci cît au putut :

— Săriți ! Ajutor ! Ne omoară !

Bătrînul a bolborosit și el :

— Săriți ! Ajutor ! Ne omoară !

Amintindu-și de vorbele maică-si, Viet Soi a prins a răcni și el cît îl ținea gura, împreună cu ceilalți :

— Săriți ! Ajutor ! Ne omoară !

La asemenea strigăte, firește, s-a adunat tot satul.

Oamenii l-au scos din sac pe bătrînul înspăimîntat.

S-a scuturat bătrînul de pleava de orez și, mînios, s-a răstit către logodnic :

— Cară-te din casa mea !

Și-a plecat prostănacul de Viet Soi către casă. Tot drumul n-a făcut decît să se întrebe de ce fusese alungat. Dar n-a putut să-și răspundă cu nici un preț.

Cică tot neînsurat a rămas Viet Soi și pînă-n ziua de azi. Toată lumea a aflat că, nu se știe de ce, tatăl logodnicei nu l-a plăcut.

VULPEA A SCĂPAT, TIGRUL A FOST UCIS

Fugind odată după un iepure, vulpea s-a prăbușit într-o groapă adîncă. S-a zbătut cît s-a zbătut, labele și le-a julit, botul și l-a zdrelit, dar tot n-a putut să iasă.

De spaimă, tare s-a mai văicărit !

În vremea aceea tigrul vîna prin apropiere. S-a dat el lîngă buza gropii și-a întrebat :

— Ce te-ai vîrît, vulpe, în groapă ? Ce te văicărești ?

I-a răspuns vulpea :

— Oare nu știi că cerul va cădea astăzi pe pămînt și că-i va strivi pe toți ?

— N-am auzit — a mărturisit tigrul, înspăimîntat.

— De-aia m-am ascuns în groapa asta adîncă. Acu' nu mai are de ce să-mi fie frică.

— Hai, dă-te mai încolo ! a strigat tigrul, nerăbdător. O să mă vîr și eu oleacă-n groapă !

— Pentru tine, stăpîne, se găsește loc întotdeauna — a rostit tare mărinimoasă vulpea.

Cînd l-a văzut pe tigru alături, l-a întrebat :

— Spune, stăpîne, n-ai ucis azi ?

— Nu — i-a răspuns tigrul — n-am avut noroc.

— Foarte bine !

— Nu pricep de ce te bucuri ! s-a mirat tigrul.

Atunci vulpea și-a izbit labele și-a zis :

— Ah, unde-mi sînt mințile ! Am uitat să-ți spun că cel ce ucide sau șchiodește azi, nu scapă nici în groapa cea mai adîncă !

Și, grăind așa, l-a mușcat de coadă. Și-a strîns tigrul coada și s-a uitat urît la vulpe. Dar vulpea, fără să se sperie, l-a mușcat rău de tot de ureche.

— Te fac bucăți ! s-a stropșit stăpînul junglei.

— Dacă mă urîzi sau mă lovești, cade cerul peste tine ! a grăit vulpea și iar l-a mușcat de ureche.

Atunci tigrul a zvîrlit-o din groapă și-a răcnit :

— Să te strivească pe tine cerul, neobrăzato !

Dar asta și căuta vulpea, să iasă din groapă.

S-a repezit pînă într-o poiană, unde un văcar își păștea bivolii și i-a povestit ce-i cu tigrul. Văcarul n-a mai stat să piardă vremea : s-a apropiat de groapă și l-a ucis.

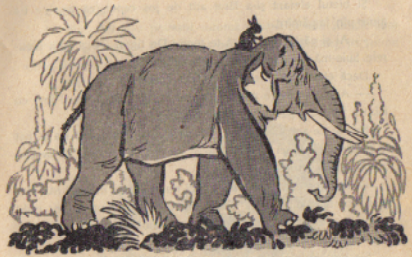

CUM L-A SPERIAT IEPURELE PE TIGRU

Iepurele s-a-ntîlnit odată cu elefantul.

— Ce-i cu tine, unchiule ? l-a întrebat. De ce ți-s ochii atît de triști ?

— Ce mă mai poate înveseli, dacă trebuie să mor la prînz ? i-a răspuns elefantul.

Nu l-a crezut iepurașul.

— De ce să mori, unchiule elefant ? Privește cît ești de uriaș.

— Toată tărășenia pornește de la tigru — a spus elefantul, răsuflînd atît de aprig, încît frunzele prinseră a se scutura din copaci. Toată tărășenia pornește de la tigru. Mi-a poruncit ca la prînz să mă înființez la adăpătoare. Și mi-a făgăduit că mă mănîncă acolo...

Și bietul elefant și-a lăsat atît de jos capul, că trompa i-a ajuns pîn' la pămînt.

— Ai și găsit de cine să te temi ! De tigru... — a grăit iepurele. Suie-mă pe capul tău și-ai să scapi !

Dacă elefantul i-a dat ascultare, iepurele a mai spus :

— Acu' ia-o către adăpătoare. Și nu ulta : cînd te-oi lovi cu lăbuța, lasă-te la pămînt și fă-te c-ai murit.

Numai ce-a coborît elefantul către izvor, că tigrul s-a și ivit în depărtare. Atunci iepurele a scos un țipăt, l-a mușcat de ureche pe elefant și-a strigat :

— Ptiu, ce carne grețoasă ! Nici nu se poate mînca ! Mai degrabă oi face din pielea ăstui elefant un așternut pentru pui !

Și iepurele l-a lovit pe elefant cu lăbuța. Elefantul o dată a căzut grămadă și s-a prefăcut c-a murit.

S-a înspăimîntat tigrul. Oi, ce mai fiară ! Dintr-o singură lovitură a doborît ditai elefantul...

Iar de pe capul elefantului, iepurele a sărit pe malul adăpătoarei, s-a întors către tigru și-a grăit :

— În sfîrșit, voi prînzi și eu ca lumea ! De cînd mă știu n-am mîncat ceva mai gustos decît ficat de tigru !

Și, ridicîndu-se pe labele dindărăt, iepurele fără frică s-a îndreptat către stăpînul junglei.

Nemaiputîndu-și înfrîna spaima, tigrul a zbughit-o în desiș. Atunci iepurele i-a strigat din urmă :

— N-ai să-mi scapi ! Să știi că răscolesc azi toată pădurea și, cum dau de tine, cum te înghit !

A tot fugit tigrul pînă-n peștera lui ; acolo s-a odihnit, a răsuflat și și-a spus :

„Cu fiare d-astea-i mai bine să n-ai de-a face ! Pe dată mă și mut în codrul de alături !"

Zis și făcut.

Iar elefantul le-a povestit tuturor dihăniilor din junglă cum a scăpat. Și cu toate l-au lăudat pe iepurașul cel isteț, în vreme ce au rîs de tigrul cel prost.